

Dobák Imre¹

Könyvismertető Kovács Tamás *A magyar kémelhárítás a II. világháború idején*² című művéről

2024 áprilisában vehettük kezünkbe Dr. habil. Kovács Tamás történész, az NKE Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és -történeti Tanszék egyetemi docensének könyvét, amely a szerzőtől nem szokatlan módon a két világháború közötti magyar titkosszolgálatok világába kalauzolja el az olvasót. Mint a könyv bevezetőjében is megjelenik, a levéltári forrásokon alapuló kutatások eredményeként közreadott mű célja, hogy a titkosszolgálati szakma és a történelem iránt érdeklődők számára megismerhetővé tegye a magyar kémelhárítás korabeli működésének összetett világát.

A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Költségvetési Kutatóhely támogatásával megjelent szakkönyv felépítését tekintve 12 fő fejezetet tartalmaz, amely a történelmi korszak általános ismertetésétől halad a magyar katonai kémelhárítás működésének és tevékenységének ismertetése felé. A *Bevezető* gondolatokat követő *Historiográfiai áttekintés* fejezet szinte nélkülözhetetlen módon segíti megérteni a témakör kutatásának szükségességét, hozzájárulva az 1945 után elhallgatott, majd lassan letisztuló valóság még teljesebb megismeréséhez. Ezt követően, a *Hírszerzés és kémelhárítás a II. világháború kitérősekor Európában* című fejezet mind a korszakot jól ismerő, mind az abban talán kevésbé jártas olvasó számára nyújt segítséget a korszak politikai és a diplomáciai viszonyainak és háttérének, és a világháború légkörében formálódó magyar titkosszolgálati kapcsolatok jelentőségének megértéséhez.

A *Nemzetközi kitekintés – hírszerző és elhárító szolgálatok a II. világháború alatt* című fejezet a korszak nagyhatalmai titkosszolgálatainak magyar szálait ismerteti, amelyen belül a brit SOE (*Special Operations Executive*), az amerikai OSS (*Office of Strategic Services*), valamint a francia, szovjet, német és olasz titkosszolgálatokhoz köthető műveletek szolgálnak izgalmas adalékkal az olvasó számára. A *magyar kémelhárítás a világháború előestéjén, 1939-ben* című fejezet már a magyar katonai hírszerzés és elhárítás (2. vkf. osztály) struktúrafejlődésén túl a Belügyminisztérium információgyűjtéssel, kémelhárítással foglalkozó területeinek működését tárja fel. A 2. vkf. osztály szervezete és működése

¹ Egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, e-mail: dobak.imre@uni-nke.hu

² Kovács Tamás (2023): *A magyar kémelhárítás a II. világháború idején*. Budapest: Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat. Online: www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/kiadvanyok/09_Magyar_kemelharitas_II_vh.pdf

nemcsak az 1945 utáni szervek érdeklődését keltették fel, hanem napjainkban is tartogat újdonságokat a titkosszolgálatok világa iránt érdeklődők számára.

A titkosszolgálatokra jellemző, szervezetek közötti versengés ebben az időszakban sem volt idegen (*Konkurenciaharcok a szervek között – avagy ki az ellenség?* című fejezet), amelyre válaszként az Államvédelmi Központ sajátos szervezetének létrehozását láthatjuk. Tovább színezte a kémelhárítás korabeli feladatrendszerét a „visszatért” területek kérdésköre (*Elhárító munka a „visszatért” területeken* fejezet). Mint a szerző megfogalmazza könyvében: „a kémelhárítás ezeken a területeken végképp egybekötődött, vagy még inkább egybeforrott a II. világháború alatti általános elhárítási elvekkkel és feladatokkal, megfejelve ezeken a területeken a különböző nemzetiségekkel szembeni, pontosabban a különböző nemzetiségek egymással szembeni előítéleteivel is”.

Az egyik legjelentősebb hatásként mégis a német szövetségesi kapcsolat emelhető ki, amely igazán a német megszállással kezdődő időszakban erősödött fel (*Kémelhárítás a hátszágban, 1941–1944* fejezet). A kémelhárítás tevékenységében jelentős személyi és szervezeti változásokat eredményező megszállás (*A német megszállás és következményei* fejezet), a magyar szervekkel szembeni bizalmatlanságot, majd a sikertelen kiugrást és a nyilas éra „újragondolt” államvédelmét bemutató fejezetek teszik teljessé az olvasó időutazását.

A könyv utolsó részében, a „titkosszolgák” háború utáni sorsainak ismertetésével (*Sorsok a II. világháború után* című fejezet) választ kaphatunk a könyv olvasása során minden bizonnyal többször is felmerülő azon kérdésünkre, hogy mi is lett a kémelhárítás egykori szereplőivel. A háború utáni életutak sokszínűek és egyben tanulságosak. Feltűnnek közöttük a nyugati, vagy éppen az Államvédelmi Hatóság szolgálatába állt személyek, többségük sorsa azonban ismeretlen.

Összességében a több mint 200 oldalas, a szerző eddigi kutatásaira, megjelent munkáira, valamint levéltári források széles köréről épülő szakkönyv komplex szemléletével, ugyanakkor részletességével új, értékes összefoglaló munkaként ajánlott a témával foglalkozó kutatók, oktatók, hallgatók, vagy egyszerűen csak az érdeklődők figyelmébe, hiszen a hírszerzés és elhárítás korabeli zárt világának összefüggései tanulságként szolgálhatnak napjaink szakmai gondolkodásában is.